

Свящ. С. В. Савчук.

ЯК ПОВСТАЛА УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ.

(Дальше).

XV. ПАСТИРСЬКИЙ ЛИСТ АРХИЕП. АЛЕКСАНДРА.

Архиепископ Александер приїхав до Канади і 10 вересня, 1919 р. оголосив в справі українського православного руху в Канаді слідуєчого пастирського листа:

„Богохранимим, во Христі возлюбленим пастирям і пасомим Канадійської і всієї Американської православної Русі.

З благословення Всеросійського Собора і святійшого Патріярха Тихона є в Малоросії автономна українська Православна Церква, а її Священного Синода председателем є після вибору Високо Преосвященіший наш Владика Митрополит ПЛАТОН.

Що то значить автономія (пів незалежність) Української Церкви і чим вона різниться від автокефалії (повної незалежності) і чому Українська Церква може бути лише автономною, а не автокефальною, означено ясно в декларації представителя Всеросійського Собора і Святійшого Патріярха на Всеукраїнським Православним Соборі, Високо Преосвященішого Владика Митрополита ПЛАТОНА, написаний Його Високо Преосвященством 22 грудня, 1917 на імя Української Церковної Ради.

В тій декларації Владика Митрополит говорить до сего питання слідуєче:

„Зарядження Ради в справі молитов на церковних богослуженнях, званих ектезіями, що в них нема імени нашого Патріярха, є актом явного до собора зірвання з нашою Російською Церквою. А тимчасом я не маю влади признати автокефалії Української Церкви і не можу її признати зі слідуєчих причин: а) **канонічних**, бо Українська Церква не має авторитету оснований її через Апостолів, що, якби мала, давало би їй неоспориме право на автокефалію; б) **історичних**, бо Українська Церква не користувалась ніколи правилами автокефалії; в) **правничих**, бо для признання правничого права за Українською Церквою на автокефалію треба безсумнісно виповнити наперед многі важкі вимогання Церковного законодавства в тім числі не обходимо після умовин хвилі, що її переживаємо, свободне вияснення волі всього православного населення українських епархій на се важне питання — тимбільше що в часописах (Київск: з 21 груд. 1917 р. ч. 2810) вже й тепер появляються рішучі протести духовенства і вірних навіть в такій безперечно українській епархії, як київська, проти допущення автокефалії Української Церкви. Передчасне й необдумане проголошення автокефалії Української Церкви може після мого переконання визвати й безсумнівно церковне замішання й навіть велике замішання, або розділ („раскол”), за що відвічальність перед Богом, перед вселенською Православною Церквою і перед всім російським православним народом має впасти і падає цілковито на свідомих винуватків проголошення автокефалії Української Церкви.

„Але я висказуюся цілковито за зіставлення Українській Церкві прав певної автономії з найширшою внутрішньою самоуправою допасованою до місцевих умовин краю. При автономії заховується мир й взагалі буде єдність, а не розділ, від котрого найспасе нашу святую Церкву і її дітей Господь Бог.”

7-го січня 1918 року відбулося отворення Українського Церковного Собора в Києві Високо Преосвященішим Владикою Митрополитом ПЛАТОНОМ.

В важній річі (що ввійшла в анали Всеукраїнського Собора) з якою Владика Митрополит звернувся до членів собора, бо в тій річі висказує Церкву виступаючи нерозривною частиною Російської Православної Церкви, — ясно говорить, що Україна — є частина той же св. Русі і висказує ся тверде переконання, що автономія Української Церкви, котра їй дається, має служити не на розєднання — а відворотню — на більше єднання її з Церквою російською.

Та річ Владика Митрополита сталася програмою для Всеукраїнського Собора, що в своїх постановленнях не відступив від неї ані на йоту. І коли Високо Преосвященіший Владика Митрополит явився із своїм доказом на Всеросійський Собор доносячи о заснованню Української Автономної Церкви, Собор одноголосно прийняв постанови Київського Собора, всі члени Собора піднялись і заспівали Владичі Митрополитови ПЛАТОНОВИ „многостіміе”. Ось тота річ:

„Богомудрі Архипастирі Отці і Браття! Святійший Патріярх Московський і всієї Росії ТИХОН і Всеросійський Церковний Собор поручили мені привитати Всеукраїнський Церковний Собор і висловити їх молитвенні благожелання

йому в його трудах, що стоять перед ним.

„Сповняючи се високе поручення і висказуючи ті желання, я не можу не висказати своєї особистої надії на се, що ті желання, дасть Бог, здійсняться, бо є до того безсумнівні основи, з котрих першу і найголовнішу я уважаю вашу ревність о добро Церкви, вашу любов до Церкви і вашу роботу о духовній участі православних дітей України.

„Керманича виказує буря на мори, ліпшого лікаря — страшні тілесні хороби, великого мужа — трудні часи” (Св. Золотоуст).

„Трудніших часів, як наші, ми не знаємо. В повнім замішанню наша вітчизна і розпука опановує поступенно душою російського чоловіка. Вона була би вже і завладіла нею, коли би у нас не було віри в Бога і любови до Його святої Церкви. Та віра і та любов помагають нам в надії на лучшу будучність терпеливо зносити всі нинішні страшні річі і навіть приложити старань до поладнання церковних справ при нинішних умовинах і крайно тяжких обставинах.

„Ту іменно віру і ту любов показали і ви отці і браття, явилися сюди в сих днях, щоби відбуту тут церковний собор. Ви явилися сюди, без огляду на трудну дорогу і грозячу небезпеку оставленим вами вашим домам — з любови до церкви Божої ви забули свої личні привязання, показуючи тим признання свого довгу перед нею і ясно поминання того, що се, що відноситься до Бога, до віри, до Церкви, до спасення є єдино на потребу, перед чим ще зає рішучо все — і личне і загальне.

„Та наша любов і передання нашої Церкви буде тою кріпкістю, тим оплотом, в котрім жадна сила ворожа не пробє прірви, щоби нею ввійшли в загороду нашої Церкви святої вороги нашого Св. Православ'я і нашого спасення. І та любов до Церкви, та ваша свідомість, що вас сюди привела, допоможе вам тут зєдинитися в одну тісно збиту цілість, щоби спасти нашу Церкву від розєднання і схоронити її в єдності. Доки ще осталася у нас неткненою одна лише Церква, той спасаючий нас в нинішних заворушеннях чинник, то і ми думаємо, ми пересвідчені, що тільки в церковній єдності наше спасення. О коли би звідси, зі св. гір Київських від Всеукраїнського Церковного Собору рознеслося візвання голосне не лише по Україні, але і по цілій Росії, до брацтва, любови, єдності. О коли тим Всеукраїнський Церковний Собор положив початок своїй роботі. Великим історичним актом була би та робота, бо в тім потреба теперішньої хвилі більша є, чим у чім дрітій. Не лише Україна, але і ціла православна Русь закликала би з цілою душою: слава і подяка Богу. Старий Київ стає тим, чим він був тоді, коли зачиналося і політичне і церковне життя російського народу. Тоді вийшли з Києва порядок і устрій російської землі, то може бути і тепер — як тоді руский, вийшовши з филь Дніпра християнином, просвітив світлом Христової віри всю російську землю, так і тепер в Києві зібравшимися православними дітьми України може бути цілковито не менше велике християнське діло висловом братньої любови до всіх терплячих російських православних людей і стремлінням скріпити єдність російської церкви.

„Возрадуються зі всею Русію всі св. угодники Божі нашої св. Церкви і з особна ті з них, що прийшли до Києва з півночі і тілами своїми незіпсутими спочиваючи тут, наглядно говорять нам о конечности для нас єдності в церковних справах і о недопустимости розєднання.

„Возрадуються і ті з творців історії України, борців за її життя горожанське і церковне, діди і отці наші, що себе числили православними, все російськими і все дітьми своєї вітчизни — рідної України, рідної Русі святої. Правильно пімє і добре оцінить той великий акт і цілий нарід, що замешкує Україну — возрадуєся він серцем своїм, бо зобачить, що Всеукраїнський Церковний Собор, зібравшись на велике святе діло, дає сему добрий початок, утверджуючи Церковну єдність. Возрадуєся по тій причині любячим своїм серцем і Святійший Отець наш Патріярх Тихон і його свята молитва буде вам помагати в соборнім вашім труді і його святе благословенство все буде на вас і на всієї нашої православної України.”

Кожний, що прочитав сю річ уважно, догляне, що нема нічого страшного в заснованню автономної Української Православної Церкви і як раз та автономія признана, одобрена, узаконенна Всеросійським Собором і Святійшим Патріярхом, ми — вірні діти Російської Православної Церкви є обов'язані тому рішенню Високої Церковної Власті повинуватися. Ту не може бути місця на ніякі спори і ніяку полеміку. І тому наш Церковно-Народний Собор (що був в Клієлені) мав повне право дозволити приймати до Православ'я греко-католиків (уніятів) Українців, зіставляючи їм назву Українців а називати їх парохії „українськими православними парохіями”.

Розумієся кожний з нас вірних синів св. Русі мислив,